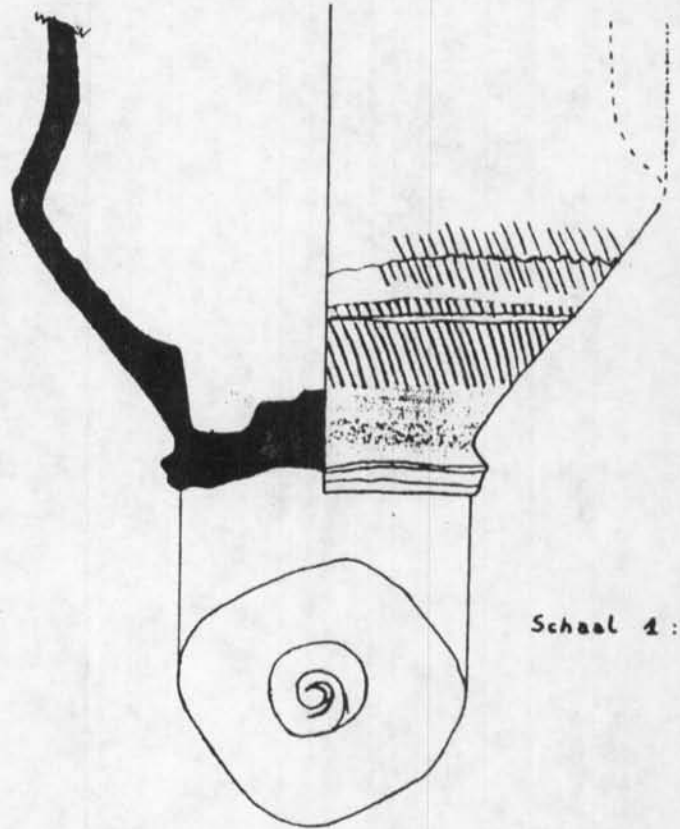

Identiteitsfiche

Voorwerp : fragment van een Romeinse "geglazuurde" deukbeker met voet en voetring in grijsgeglazuurde witte pijp-aarde.

Beschrijving : zoals gewoonlijk voor dit soort aardewerk zijn de wanden tamelijk dun. De oppervlakte is tamelijk zwaar (door het zeewater) aangetast, de materie zelf is trouwens nogal broos. Tussen de deuken en de voet zijn 2 of 3 lagen rolstempelversiering aangebracht. De voetring vertoont een lichte golving en is geknikt. De geknikte voet heeft een diameter van 44 mm en is gemiddeld 5 mm hoog. De maximum meetbare diameter en waarschijnlijk de grootste diameter van de volledige beker werd aan de basis van de deuken gemeten en bedraagt 86 mm. De hoogte en het uitzicht van de rand zijn uiteraard onbekend. De hoogte van het fragment meet 65 mm. Van slechts één deuk is het begin van de induwing duidelijk alhoewel men een tweede kan raden. De binnenzijde van de beker, in het rechtopstaand deel boven de voet (zie tekening), vertoont een vierkantige vorm waarvan de hoeken natuurlijk afgestompt zijn wat ons doet vermoeden dat de volledige beker 4 deuken bezat.

Vindplaats : het stuk maakt deel uit van een reeks vondsten gedaan door wijlen Karel LOPPENS, bekende heemkundige uit Koksijde. De vondsten, toevallige voor het merendeel en sommige voortkomende uit meer systematische opgravingen zijn verspreid over de jaren 1920 en 1923. Bij de oprichting van de V.Z.W. "De Duinen" in 1960 werd de collectie door de heer LOPPENS geschonken aan het museum van de Duinenabdij te Koksijde. Aangezien de verzameling nooit werd bestudeerd (1), liggen de vondsten nog steeds in hun oorspronkelijke dozen met een vindplaats- en datumvermelding. Zo zijn de dozen met betrekking

(1) H. Thoen, (a) cf. infra, p. 53.

tot Wenduine, Raversijde-Mariakerke, Wulpen, Koksijde, De Panne, Zuydcoote, enz. (2). De enige direkte verduidelijking die bij het stuk zat en die Karel LOPPENS eigenhandig heeft geschreven was de volgende : "Poteries de la plage de Raversyde et de Mariakerke village; bancs d'argile inférieure et tourbe. 1920-1927".

In zijn boek (cf. infra p. 102) spreekt LOPPENS ook over "un petit vase gris foncé avec quatre pincées allant de bas en haut (belgo-romain)" waarvan wij niet met zekerheid kunnen zeggen of het weldegelijk over hetzelfde voorwerp gaat welteverstaan dat we afstand doen van de laatste bepaling (zie studie).

CHOQUEEL verduidelijkt dat hij zijn vondsten deed op zowat 150 m van de dijk tegenover het Instituut Bon-Repos in Mariakerke in 1936 en 1948 en dat hij gelijkwaardige scherven vond maar LOPPENS kan evengoed een andere veenlaag onderzocht hebben.

Studie van het voorwerp

Het type beker dat hier ter sprake komt, de zgn. "deukbeker" (E : folded of indented beaker, F : gobelet à godrons, D : Dellen- oder Faltenbecher) zou volgens sommige auteurs (3) geëvolueerd zijn uit de afgeknotte, eivormige beker die een grote verspreiding kende in de La Tène III-periode. Eerst kreeg hij een kraag en werd de onderkant van de zijden verlaagd. Aan dit type probeerde men dan een voet te geven : nog een belangrijk element bij de typering van deze bekera, tenzij door de onderkant nog te versmallen tenzij door de gehele beker te verheffen op een moulure.

Dit aardewerk werd eerst geboetseerd op de draaischijf en werd na droging maar vóór de bakking gedompeld in een kleurbad dat een laagje gaf aan de beker. De kleurschakering lag tussen roodachtig bruin en zwartbruin tot grijs en matzwart. Op vele potten kan men de afdrucken van de vingers die het aardewerk vasthielden bij de onderdompeling, bemerken. De vormen, eens de beginfase voorbij, bootsten dikwijls metalen of glazen vaten na; van daar de succesvolle pogingen de bekera van fijnere wanden te voorzien. De klei die werd gebruikt, was geel-, roodachtig of wit wat dus overeenstemt met het behandeld fragment. De kleurlaag (E : colour-coat, F : engobe coloré, D : farbiger Überzug) gaf aan het aardewerk een aangenaam effen gevoel waardoor het zeker geapprecieerd is geweest maar waardoor de grijpvastheid niet voldoende meer was. Om dit te verhelpen werd de oppervlakte voorzien van deuken en/of banden rolstempelsversiering (E : bands of roulette hatching, F : bandes guillochées à la roulette, D : Kerkbänder). Na de boetsering werd de beker op regelmatige afstand met de duim ingedrukt (van daar zijn populaire naam "thumb pot" in het Engels). Volgens MAY zou de populariteit van de deukbekera wijzen op gelijkheidsprincipes bij de Gallo-Romeinse bevolking en de garnizoenbevolking die de bekera van hand tot hand doorgaven (4).

Zowel de vorm, de techniek, de versiering als het gebruikt materiaal van de Castorbekera (maar dan niet in de enge betekenis van de bolle wandbekera met jachttaferelen in slipversiering) die ook "gevernist" aardewerk wordt genoemd. Het spreidingsgebied van de Castorbekera beslaat gans Noord en Noord-oost Gallië en Groot-Brittannië, een vrij uitgestrekt gebied dus. Veel verspreid in de

(2) K. LOPPENS : (a), (b), cf. infra.

(3) G. HEUTEN, cf. infra.

(4) Th. MAY, cf. infra.

Argonnen : rond Etaples, in het woud van Compiègne; vindt men ze ook in de begraafplaatsen van Nijmegen en in het Rijnland rond Keulen en Trier. Ze komen echter het meest voor in Engeland : in de Nene-vallei : in Durobrivae, het huidige Castor (vandaar de naam) en in New Forest, Londen, Colchester,...; alsook in onze gewesten (Maastricht, Tongeren, Klemskerke, de Maasvallei, rond Ravai enz;). De verspreiding van de meeste Castorbekers in België en Noord-Frankrijk stelt meestal geen problemen (5). De Moezel, de Maas en de weg Keulen-Bavai dienden als handelswegen en wijzen dus helemaal niet - ondanks de naam - op een Engelse afkomst maar eerder op een Rijnlandse. Er blijft echter het probleem van de exemplaren die in Vlaanderen werden gevonden. Zij vertonen namelijk lichte verschillen met de andere : meer verfijning, meer verscheidenheid van vorm, een kleur die meer naar het grijs gaat; eigenschappen die men bij de exemplaren die terecht Castorbekers worden genoemd, terugvindt !

Voor H.B. WALTERS ligt de oorsprong van de Castorbeker in het Rijnland maar voor G. HEUTEN is het juist andersom en werd de Castorbeker dankzij de regelmatige handel tussen Engeland en het vasteland in de IIde eeuw na Chr. vlug aanvaard en door de pottebakkers uit het Rijnland overgenomen. HEUTEN lijkt ons meer geloofwaardig vooral daar WALTERS in feite geen bewijs van zijn stelling levert. Vrij vlug trouwens kenden de nieuwe, sierlijk en degelijke bekera succes bij de Gallische bevolking ter afwisseling van de sigillata met haar steeds terugkerende vormen. Hiermee belanden wij bij de datering van de Castorbekers. Blijkens de muntvondsten bestaat er geen twijfel om de Castorbekers in het algemeen te dateren - hierbij lijken de verschillende auteurs het eens te zijn - zowel voor Engeland als voor het vasteland vanaf het midden van de IIde eeuw in de Antonijnenperiode met een bloeitijd tussen het begin en het midden van de IIIde eeuw na Chr. met uitlopers tot het einde van de IVde, begin van de Vde eeuw. Ze verdwenen dus tegelijkertijd met het Rijk.

De vorm zelf van de Castorbeker - met deuken - komt het vroegst voor in de periode van keizer Augustus (30 v/Chr.-14 n/Chr.) wordt meer talrijk vanaf het einde van de eerste eeuw en verdwijnt rond het eind van de IVde, begin van de Vde eeuw (6). Dus blijkbaar valt de bloeiperiode van de deukbekers samen met deze van de Castorbekers. Over de verdere typering binnen de deukbekersfamilie kan echter niet uitgebreid worden gezien het fragmentarisch karakter van de scherf.

Vindplaats : De nederzetting Mariakerke-Raversijde

Over de vindplaats Mariakerke-Raversijde die reeds in de XIXde eeuw bekend was, is niet veel geweten en weinig geschreven. Dit is gedeeltelijk te wijten aan de weinig systematische wijze waarop de Romeinse en ook de oudere nederzettingen lange tijd werden onderzocht en ook aan het feit dat de vindplaats zich op het strand bevindt en dus onderhevig is aan het spel van ebbe en vloed. Mensen als RUTOT hebben met hun eruditie veel bijgedragen tot het opsporen van nieuwe sites maar hadden bij hun strandwandelingen meer aandacht voor het verzamelen van voorwerpen dan voor de grondsporen, maar anderzijds is het geval bekend van sporen die slechts een paar uur zichtbaar zijn geweest.

(5) HEUTEN, Mariën, CHARLESTON, THOEN, (a), p. 118 : cf. infra.

(6) Th. MAY, cf. infra.

Zeker is dat, zoals de nederzetting van Wenduine I, Mariakerke-Raversijde zich oorspronkelijk niet in het duingebied bevond maar achter de duinen op het Duinkerke I-veen en dat de kustlijn veel westelijker verliep dan nu en dat ze ook een grilliger verloop had. Tijdens de regularisatie van de kust door de zeestromingen zijn de duinen als het ware landinwaarts over de nederzetting "gewandeld". De eerste 30 cm veendikte op het strand blijken veel archeologica te bevatten uit de Romeinse tijd (7). Naar RUTOTS zeggen bewijzen Romeinse munt- en medaillevondsten een bezetting van de nederzetting vanaf Julius Caesar (in Gallië tussen 59 en 51 v/Chr.) tot iets na keizer Postumus (eind van de IIIde eeuw n/Chr.). Meer betrouwbaar is echter de datering uit de meer recente studie van H. THOEN (8) : de kustnederzettingen, de twee voornoemde en De Panne, behoren zelfs tot de vroegste Gallo-Romeinse vestigingen in de kustvlakte en zouden uit de Flavische tijd (1ste eeuw n/Chr.) dateren. Reeds vóór de Romeinse overheersing leefde de bevolking hoofdzakelijk van landbouw, veeteelt, visvangst, het verzamelen van schelpen en zoutwinning maar nadien kenden ze een snelle economische en culturele ontwikkeling die vooral te danken was aan een uitbreiding van de afzetmogelijkheden. De Romeinse fijnproevers stelden onze produkten op prijs, zo de oesters, de vette ganzen, gezouten of gerookte hesp en natuurlijk het zeer gegeerde zout (een systematische onderzoek van de zoutwinningsinstallaties van Raversijde gebeurde door toedoen van H. THOEN en E. COOLS in 1973). Daarnaast leverden wij wol, linnen en turf. De zee bleef natuurlijk dé belangrijkste handelsweg maar waarschijnlijk hadden deze kustdorpen drukke betrekkingen met marktplaatsen en havens als Boulogne, Domburg, Aardenburg of Oudenburg dankzij het nieuw wegennet. De bloei van deze dorpen is te situeren in de IIde en IIIde eeuw. Hij maakte in de IVde eeuw plaats voor verval en tenslotte verdwijning o.a. door de talrijk wordende transgressies en de bezetting van de kust door de Friezen.

Dit alles geeft een economisch kader en een zekerheidsgraad meer aan het stuk aardewerk dat eerder de wetenschap over de nederzetting Mariakerke-Raversijde staaft maar geen uitzonderlijke vondst kan genoemd worden.

(7) K. LOPPENS, (a), (c), zie ook onder "vindplaats".

(8) H. THOEN, cf. infra, p. 84.

Benoit ELLEBOUDT

+ + + + +

GERAADPLEEGDE BIBLIOGRAFIE

- M. AMAND, L'industrie de la céramique en Belgique romaine, in Archéologie 44-1972, pp. 28-33.
- Ir. J. AMERYCKX, Nieuwe gegevens over "Ter Streep" in Biekorf 56-1955, p. 270.
- M. BAUWENS-LESENNE, Oudheidkundige Repertoria IV, Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in W-Vl.: Nat. Centrum voor Oudheidkund. Navorsingen in België 1963, pp. 80-81
- H. BRUNSTING, Grafveld onder Hees bij Nijmegen, een bijdrage tot de kennis van Ulpia Noviomagus, Amsterdam, 1937, p. 70
- R.J. CHARLESTON, Roman Pottery, London, 1955, p. 35 e.v., PL. 69

- A. CHOCQUEEL, Les civilisations préhistoriques et anciennes de la Flandre Occidentale d'après l'examen d'objets leur ayant appartenu, Bruxelles, 1950, p. 59.
- A.G. COLLINGWOOD, The Archaeology of Roman Britain, London, 1930, p. 240 e.v.
- M.J. DE BAST, Recueil d'Antiquités romaines et gauloises, 1808, p. 300, PL. X.
- J.P. GILLAM, Types of Roman Coarse Pottery Vessels in Northern Britain, Newcastle upon Tyne, 1968, p. 9
- E. GOSE, Gefäßstypen der römischer Keramik im Rheinland, Kevelaer, 1950, p. 17-18, Tafel 14.
- G. HEUTEN, Le commerce des vases de Castor, in Latomus, 1, 1937, pp. 256-268
- L. HUSSONG & H. CÜPPERS, Die trierer Kaiserthermen. Die spätrömische und frühmittelalterliche Keramik, Trierer Grabungen und Forschungen, 1, 2, Mainz am Rhein, 1972, p. 83 + ill.
- K. KOENEN, Gefäßkunde der vorrömischen, römischen und fränkischen Zeit in den Rheinlanden, Bonn, 1895, pp. 100-101, Tafel XVI.
- K. LOPPENS, (a) La région des dunes de Calais à Knocke, Coxyde, 1932, o.a. p. 102.
(b) De Duinen, bulletin van het wetenschappelijk en cultureel centrum van de Duinenabdij en de Westhoek, juli 1960 nr. 1, pp. 10-11.
(c) Oudheidkundige ontdekkingen..., in Biekorf 42-1936, pp. 89-96
- M. LUTZ, L'officine de céramique gallo-romaine de Mittelbron, in Gallia 17-1959, pp. 132-138
- M. MARIËN, La céramique en Belgique de la préhistoire au moyen âge, A travers la Belgique Ancienne, Bruxelles, 1961, p. 53
- Th. MAY, Catalogue of the Roman Pottery in the Colchester and Essex Museum, Cambridge, 1930, pp. 117-120, ill. XLII; pp. 125-127, ill. XLIV.
- J. MERTENS, (a) Oudenburg en de Vlaamse kustvlakte tijdens de Romeinse periode, in Biekorf 59-1958, pp. 320 e.v.
(b) met L. VAN IMPE, Het Laat-Romeins grafveld van Oudenburg, in Archaeologia Belgica 135, deel II, PL. XLII, PL. LXIX.
- E. RAHIR, Vingt-cinq années de recherches, Bruxelles, 1928, p. 126
- A. RUTOT, Sur les antiquités découvertes dans la partie Belge de la plaine maritime..., in Bulletin et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Brux., XX-1901-02, p. CXVII e.v.
- H. THOEN, (a) De Belgische kustvlakte in de Romeinse tijd, Verh. v/d Kon. Acad. voor Wet., Lett. en Schone K. van België, Klasse der Lett., jg. XL, nr. 88, 1978
(b) Artisanat et industrie, Dossiers de l'Archéologie nr. 21-1977, pp. 46-51.
- E. TRIPS, West-Vlaanderen in de Romeinse en Merovingische tijd, in Archeologie, 1954, 1, p. 178.
- W. UNVERZAGT, Die Keramik des Kastells Alzei, Frankfurt am Main, 1916, pp. 20-21, Tafel II.

- H. VAN DE WEERD, (a) Het economische bloeitijdperk van Noord-Gallië in den Romeinschen tijd, Med. Kon. Vl. Ac. Klasse der Letteren nr. 1-1940, p. 17.
- (b) Gallo-Romeinsche Archeologie der Nederlanden, Antwerpen, 1944, pp. 252-254
- L. VAN IMPE, zie J. MERTENS, (b)
- H.B. WALTERS, Catalogue of the Roman Pottery in the Department of Antiquities, Britisch Museum, London, 1908, p. 50 + ill.
- G. WEBSTER, Romano-British Coarse Pottery. A student's guide.
- F. OELMANN, Die Keramik des Kastells Niederbieber, Frankfurt am Main, 1914, pp. 35, 40-42, Tafel II.

§ § § § § § § § § § § §

EEN LIEDJE OVER DE KORTESTRAAT

Ware Omer VILAIN ettelijke jaartjes ouder geweest dan hadden we kunnen zeggen dat hij uit ervaring spreekt over de Kortestraat in zijn "Langs de Oostendse Kateien". Maar al is het niet zo, dan is het toch met kennis van zaken. We steunen bijgevolg gedeeltelijk op zijn gezag bij het samenstellen van onderstaand stukje.

ø ø ø

Het was in 1927 dat "mademoiselle TRATSAERT", katholiek gemeenteraadslid, na herhaalde vruchteloze tussenkomsten, bij ordemotie in de Gemeenteraad verklaarde "dat er eens een einde moest aan gemaakt worden met de slecht befaamde uitbating van het vrouwenwezen". De liberale schepen Dr. VERHAEGHE van Onderwijs en Cultuur (inderdaad !) gaf haar gelijk maar voegde er onmiddellijk bij dat het in theorie allemaal goed en wel was.

Eind 1927 wist l'Echo d'Ostende mede te delen dat ze in de Zeewacht hadden vernomen dat het Schepencollege besloten had geen toelating meer te verlenen tot het openhouden van publieke huizen in de Kortestraat. Gedaan met de "Grote Numero's" !

Nog lang nadien zong men te Oostende nog het liedje van :
 "Op enen zondagmorgen
 "Was ik vroeg opgestaan
 "Om met mijn kameraden naar de Kortestraat te gaan".

Eerlijk gezegd, ik had het boekje van vriend Omer niet nodig om dat liedje van A tot Z te kunnen zingen, en er zijn er voorze-ker nog vele andere geweest naast mij !

ø ø ø

De Gentse Oostendenaar, Leonard (REYNAARTS), schreef talrijke revues, waarvan veel deuntjes nog lang na de opvoering op de Oostendse tongen bleven liggen, denk maar aan : Schele Roze uut m'n doze pakt 'n snuuf, het lied van den Ollegatscheerder en zeker niet te vergeten, de Oostendse Brabançonne : Op de Vismarkt ben ik geboren.

En voor de revue van 1927, de vierde die hij geschreven had voor de toneelmaatschappij "DOOR ONS, VOOR ONS" (de toneelmaatschappij "DE LEONARD'S VRIENDEN" werd pas in maart 1930 gesticht) was hij beter ingelicht dan De Zeewacht en l'Echo d'Ostende samen.